

Poštnina plačana v gotovini.

GLEDALIŠKI LIST

SLOVENSKEGA NARODNEGA GLEDALIŠČA V LJUBLJANI

OPERA **1947 – 1948**

J. Massenet

Manon

Vsebina:

Delo in pomen J. Masseneta
(L. M. Škerjanc)

Pregled dela v operni sezoni 1946-47
Manon (vsebina)

Odrski realizem in režija
Repertoarni načrt Opere 1947-48
Operne zanimivosti

2

Premiera dne 4. oktobra 1947.

J. Massenet
Manon

Opera v štirih dejanjih (šestih slikah). Napisala H. Meilhac in F. Gille,
prevedel N. Stritof.

Dirigent: R. Simoniti.

Režiser: C. Debevec.

Manon Lescaut	Z. Gjungjenac
	J. Hanžekova
	M. Polajnarjeva
Pousette	M. Trost-Rebolj
Javotte	E. Neubergerjeva
Rosette	V. Ziherlova
Chevalier des Grieux	D. Čuden
	R. Francel
	J. Lipušček
Grof des Grieux	J. Betetto k. g.
	F. Lupša
Lescaut, Manonin bratranec	V. Janko
	F. Langus
Guillot de Morfontaine	S. Banovec
	S. Štrukelj
Bretigny	S. Smerkolj
I. gardist	F. Garibaldi
II. gardist	A. Prus
Seržant	M. Černigoj

Meščani, meščanke, potniki, nosači, postiljoni, vojaki.

I. slika se godi na dvorišču gostilne v Amiensu, II. v des Grieuxovem
stanovanju v Parizu, III. Cours la Reine, IV. v seminarju St. Sulpice.
V. v hotelu Transsylvanija, VI. na cesti v Havre.

Scenograf: prof. E. Deržaj.

Vodja zbora: J. Hanc.

Cena Gledališkega lista din 6.—

Lastnik in izdajatelj: Uprava Slovenskega Narodnega gledališča
v Ljubljani. Predstavnik: Janko Liška. Urednik: Smiljan Samec.
Tiskarna Slovenija. — Vsi v Ljubljani.

GLEDALIŠKI LIST

SLOVENSKEGA NARODNEGA GLEDALIŠČA V LJUBLJANI

1947-48

OPERA

Štev. 2

L. M. Škerjanc:

DELO IN POMEN J. MASSENETA

Med francoskimi gledališkimi skladatelji zavzema Jules Massenet (rojen 12. ali 15. maja 1842, umrl 13. avgusta 1912) tako po plodovitosti kakor po učinku svojih del najvidnejše mesto in si danes opernega repertoarja ne bi mogli predstavljati brez njegovih del. V čem je zavzetnost in učinkovitost njegove stvaritve, ki vendar, točno pogledano, ne vsebuje nobenih prav posebno značilnih, novotarskih ali globokoumnih potez? Za pravo razumevanje tega navideznega soglasja je treba poseči nekoliko nazaj v zgodovino in označiti položaj opernega ustvarjanja v času, ko je Massenet nastopil, pa tudi poiskati psihološka dejstva, ki so priljubile njegovo delo pri najširših množicah.

Francozi še danes radi ločijo operno delo v Veliko opero (grand Opéra ali skratka »L'Opéra«) in zabavno Opero (»L'Opéra comique«), četudi je ta ločitev že skoraj zgolj formalistična in se nanaša v glavnem na obe poslopji, v katerih se odigravajo prve izvedbe v Parizu; metonimistično označujejo predstave kar po mestu, kjer se vršijo, in tako se je udomačil za Veliko opero kar izraz »Place de l'Opéra«, še bolj pa za komično opero »Salle Favart«, poimenovanje, ki neposredno sledi iz naslova sosednje ulice, posredno pa je posneto po slovitem pesniku Favartu (1710—1792), pri čemer pa gre proče!je zgradbe same na trg Boieldieu, tako nazvan po skladatelju številnih oper (1775—1834). Zgodovina Velike opere je ne samo jako razgibana, temveč tudi pomembna za vso glasbeno stvaritev Francije, medtem ko je Komična opera kasnejša in namenjena sprva zgolj bolj površnim gledališkim zabavam. Velika opera najde svoj izvor v Akademiji za poezijo in glasbo (Académie de Poésie et de Musique), ki sta jo s kraljevim patentom ustvarila pesnik Antoine de Baïf in glasbenik Thibaut de Courville v novembru leta 1570; 99 let kasneje se je osamosvojil glasbeni odsek in navzel naziv »Académie de musique«, ki ga še danes navaja proče!je operne dvorane.

Od tistih dob dalje je bila Velika opera prostor, kjer so teknovali najboljši francoski skladatelji prav do današnjega dne, saj gre stremljivost velike večine francoskega glasbenega naraščaja v dosego časti in uspehov na odrskih deskah. Ludvik XIII. sam se je z baletom »Merlaison« leta 1635. uvrstil med glasbenike in njegov naslednik, sončni kralj, je pogosto sodeloval pri predstavah, plešoč v baletu. Od njega je prejel pravi ustanovnik francoske opere, Italijan J. B. Lully (1633—1687), patent za ustanovitev »Académie royale de musique et de danse« (1672), kjer so bile izvajane njegove opere, v katerih je zavzemal balet vidno mesto, kakor kasneje še skoraj preko 200 let, saj tudi novejša francoska operna dela vsebujejo dovršen del baletne glasbe. Komična opera pa je bila zgrajena l. 1783. za italijansko gledališko družbo in so vanjo našli pot francoski skladatelji šele po revoluciji; od tedaj dalje pa si je znala v stalnem tekmovanju z Veliko opero pridobiti vrsto najboljših francoskih opernih skladateljev in slednjič so — nekako od srede 19. stoletja dalje — sodelovali operni avtorji pri obeh podjetjih z deli, ki se med seboj po slogu skoraj več ne razlikujejo, tako da je nam, oddaljenim od tradicije in nepoznavajočim značilne razmere francoskega odrskega občutja, kar težko razumeti, zakaj štejejo Francozi Gounodovega »Fausta« k Veliki Operi, Bizetovo »Carmen« pa h Komični operi; dejansko pa so tu tudi slogovne razlike, ki niso zgolj zunanostne, temveč pogojene v čutu za formalno ravnotežje ter v tisti diferenciaciji dobrega okusa, ki je za ta narod značilen in ga odlikuje.

Massenet je začel kompozicijsko pot kot skladatelj lažje simfonične glasbe; do konca življenja ga je spremljala želja, da bi prenesel težišče svojega dela na to področje glasbene stvaritve, v katerem mu ni bilo dano, da bi žel uspehe, kot jih je bil deležen na opernem odru. Kot odličen učenec konservatorija je prejel nagrado Prix de Rome, ki omogoča nagrajencu večletno bivanje v Italiji. Massenet si je bil zaslužil to odlikovanje s kantato »David Rizzio« v enainvajsetem letu. Plod bivanja v Villa Médicis je bila orkestrska suita »Vtisi iz Italije«, ki je bila izvedena v letu 1866. pod naslovom »Pompeia«. Temu delu so sledile nadaljne suite in leta 1874. uvertura »Phèdre«, katero je bil naročil dirigent Padeloup pri treh mladih skladateljih (Massenetu, Bizetu in Guiraudu). Ena naslednjih suit, »Scènes pittoresques«, ki je bila v prvič izvajana leta 1873., je še danes pogosto na koncertnih sporedih; slednjič si je leta 1875. s suito »Scènes dramatiques d'après Shakespeare« utrl pot h konservatoriju in postal profesor za kompozicijo; istočasno je bil imenovan za člana Instituta ter tako dosegel s 33. leti najvišja priznanja.

Naša prejšnja
uprizoritev
»Manon«

Že zgodaj ga je privlačevalo gledališče in leta 1867. zaznamuje Komična opera njegovega odrskega prvenca, enodejanko »La Grand tante«. Neznatno delce si je pridobilo tole oceno Gustava Chouqueta, avtorja prve obsežnejše monografije o francoski dramatični glasbi: »Kljub iskanju pretirano rafiniranih slogovnih bizarnosti, ki po našem mnenju niso drugo kot pretiravanja bogatega glasbenega čustva, prorokujemo mnogo prihodnosti mlademu mojstru (ocena je bila napisana 1867. leta) in upamo, da mu bo čudovita lahkotnost v obravnavanju nasprotujočih si žanrov dovolila, da se uvrsti med skladatelje, ki bodo v čast francoski glasbi«. Napoved se je izpolnila in Massenet velja danes ne samo kot odličen odrski komponist, temveč tudi kot temeljit teoretik, kontrapunktik in estetik ter učitelj velikega števila modernih skladateljev. — Omenjeni enodejanki je sledila komična opera »Don César de Bazan« (1872.), od katere pa je ostala le uvertura. Leto kasneje je sledila v gledališču Odéon scenična glasba k drami »Erinnyes«, katero je napisal Leconte de Lisle. Istega leta je doživel krstno izvedbo oratorij »Marija Magdalena«, dve leti kasneje oratorij »Eva«. V gledališkem glasniku je prvič nastopilo ime Massenet z veliko opero »Le Roi de Lahore« v letu 1877. Besedilo je napisal rutinirani Louis Gallet, ki je bil takrat najbolj priznan libretist, vsebina pa je vzeta z legendarne indijske zgodovine z mnogo fantastične in odrsko učinkovite navlake. V tem delu je Massenet že našel vse odlike, pa tudi vse nedostatke svojega bodočega operskega sloga. Med prve šteje dramatično karakterizacijo in globino, ki je bila takrat presenetljiva, svežost v melodični iznajdbi, ki pa ni vsakdanja in banalna, čut za harmonsko pestrost in modulacijo, iznajdljivost v kontrapunktskem pogledu, ki je izbirčna, a nikdar ne preobloži melodične linije. Manj so se Mas-

senetu posrečili dramatični momenti, zlasti izbruhi celotnega orkestra; v tem je še šablonski in ne samosvoj ter se poslužuje brutalnih, izrabljenih obrazcev, ki so njegovi naturi v bistvu tuji in jim v sebi ne najde nadomestila. Opera »Kralj Lahora« je imela lep uspeh ter je bila v istem letu izvajana 30-krat. Uvedla je 35-letnega skladatelja v Veliko Opero ter mu utrla pot do izbirčne, dokaj razvajene publike, ki pa je njegovim delom sledila s pozornostjo in odobravanjem ter ga nesla od uspeha do uspeha.

Njegovo naslednje večje delo je bil spet oratorij »La Vierge« (1880); značilnost za širokogrudnost njegove kompozicijske stvaritve je dejstvo, da se v glasbeni produkciji menjavajo diametralno nasprotne vsebinske činjenice: na skoraj frivolne, vsekakor pa prav malo mistične in zelo vsakdanje igrokaze sledijo z mistično religioznostjo prežete cerkvene skladbe. Sicer pa je to značilno za ustvarjalno delo večine najbolj plodovitih avtorjev; za primer naj služi Mozart. — Po oratoriju je Massenet zastavil pero znova pri veliki operi »Hérodiade«, ki je bila uprizorjena 1881. leta. Največji njegov odrski uspeh pa beleži »Manon«, ki je doživela prvo izvedbo 19. januarja 1884. leta v Komični operi.

V tem delu se je Massenet strogo držal tradicije komične opere, ki je v mnogem naličila melodrami. Obdržal je tradicionalno delitev celotne skladbe v kuplete, duete, tercete, kvartete — vse slogovne karakteristike, ki jih velika opera izbegava. Poslužil se je govorenega dialoga (kakor pred njim tudi Bizet v »Carmen«, koje péti recitativi so Guiraudov dodatek) z orkestrsko spremljavo. Vpeljal pa je dotlej v francoski operni stvaritvi neznane ritmične in dramatične novosti. Med prve štejem njegove znamenite ljubavne duete v 9/8 in 12/8 taktu, katerim zamenišče predhodnike v dotedanjih operah, čeprav spominjajo nanje nekateri prizori iz Bizeta in Offenbacha. Uvedel je nove orkestrske barve, uporabil je (po Bizetu) saksofon. Melodika je postala nežnejša, v vsakeem pogledu ženska, zato so nekateri upravičeno imenovali Masseneta »hčer Gounoda«, kajti v tem pogledu je popolnoma sledil staremu mojstru raznežene melodike. Henri Malherbe, kritik in esteta, utemeljuje uspeh opere »Manon« takole:

»Massenet je bil poklican, da priljubi občinstvu plehko zgodbo Abbéja Prévosta o lahkomišelnih, izgubljenih deklicah in njenih ljubavnih prigodah, neizprosni duhovščini in usodnosti v ječi pridobljene bolezni. Znal je podčrtati sentimentalnost vsebine z duhovitostjo, ki ji stojita ob strani nekaj patetičnosti in smisel za nevsipljivo dramatičnost v izrazu. Z občutjem, ki je morda nekoliko izprinjeno, a iskreno, zna skladatelj približati osebnost naslovne vloge

Milica Polajnarjeva poje prvič
»Manon«

občinstvu tako, da zagrabi tudi najtrša srca z milino svojega speva, zlasti v poslednjem dejanju.« Pri tem ne gre prezreti, da se ravno v »Manon« glasba le poredko dvigne iz dokaj izravnane vršine ter da je karakterizacija nastopajočih oseb popolnoma podrejena naslovu. Morda naliči Massenetov način nekoliko kasnejši Puccinijevi »Madame Butterfly«. V obeh je centralna vsebina usoda šibkega ženskega srca in v obeh učinkujeta tako libretist kakor skladatelj z izrabo ene najbolj človečanskih potez: z usmiljenjem. Vsa dramatična in glasbena sredstva v obeh operah so preračunana skoraj izključno z ozirom na splošno pripravljenost k ganotju, kateremu je podvržena velika večina dovetnega gledališkega občinstva in ki je ob dandanes splošno uobičajeni zatemitvi gledaliških dvoran diskretna ter mu je lahko neopaženo dati duška. Melodična inven-cioznost, podkrepljena z ustrezno instrumentalno barvitostjo, spevna in mehka uporaba glasov vodečih vlog, priložnosti dovolj za razvitek šarmantnosti, prikupnosti in naivnosti naslovnice — vse to so činje-nice, ki v harmonskem soglasju pravilno uporabljene ne morejo zgrešiti učinka, četudi jih morda ne podpira posebno globoko čustvo-vanje ali osobito dramatično prikazovanje. Zgodba o Manoni je vsakdanja, a v svoji drobnosti in neogljenosti vsebuje toliko pri-ložnosti za sočustvovanje, da zavzame in, potegne s seboj vsa občut-ljiva srca toliko bolj, ker ravno te njene značilnosti podčrta skla-datelj z večšo roko, ki pozna tako odrsko rutino kakor odgovarja-

joča nastrojenja gledališkega občinstva. In kjer se ustvarjalec sreča s čustvovanjem dojemalca, nastane stik, ki je v bistvu globok, četudi je dotikališče ozko in morda celo malo pomembno. Tako je nekoliko površno Massenetovo čustvo našlo sonihajočo struno v čustvovanju gledališke publike ter posredno po nji do splošno človeškega čustvovanja ter vzbudilo v njem odjek in se s tem prikupilo. Tako je sedaj že preko 60 let trajajoči uspeh tega dela utemeljen v splošnih artističnih pogojih, ki sicer dopuščajo največje razvojne možnosti, a so in ostanejo v svojih osnovah vedno isti.

Po operi »Manon« je Massenet ustvaril še mnogo uspešnih odrskih del, ki deloma prekašajo to stvaritev po moči v izrazu. Po vrsti si sledijo: velika opera »Cid« (1885.), romantična opera »Escarmonde« (1889.), velika opera »Le Mage« (Čarovnik, 1891.), lirična drama »Werther« (1892.), lirična komedija (sic!) »Thaïs« (1894.), »Le Portrait de Manon« (1894.), »La Navarraise« (1894.), violinska pravljica »Cendrillon« (Pepelka, 1899.), lirična pripovedka »Grisélide« (1901.), opera »Le Jongleur de Notre-Dame« (1904.), ki velja mnogim kot njegovo najboljšo delo, lirična drama »Thérèse« (1911.) in slednjič »Don Quichotte«, v katerem je nesmrtni Šaljapin slavil svoje triumpfe. Če k temu prištejem še nekaj manj znanih in bolj enodnevnih odrskih del, kakor opere »Ariane«, »Sappho«, »Bacchus«, »Cherubin«, dvoje koncertnih oratorijev »Biblis« in »Narcisse«, simfonično pesnitev »Visions«, nekaj baletov ter več zvezkov pesmi, se nam predoči življenje J. Masseneta kot jako plodovito in njegovo delo kot zelo pomembno zlasti za razvoj in uspeh francoske opere doma in v svetu. Nič manj pa ne gre upoštevati njegov vpliv, ki ga je imel kot predavatelj in vzgojitelj cele generacije francoskih glasbenikov, saj je bil njegov učenec med drugimi tudi Debussy, ki je podlegel učiteljevemu vplivu zlasti v svojih prvencih; mnogo slogovnih in izraznih značilnosti pa ohranja impresionistična glasba iz dobe, ko ji je v nekem, četudi bolj šolskem pogledu botroval Massenet, čigar kontrapunktična dela so zlasti uživala in še danes uživajo upravičen sloves, saj se je pod njegovim vodstvom kompozicijski razred pariškega konservatorija razvil v enega najbolj utemeljenih in upoštevanih na svetu. Massenetova glasba predstavlja eno karakterističnih potez tipično francoskega umetnostnega občutja, ne da bi zajela celoten odraz francoske glasbene občutljivosti sploh; a s svojim delom je doprinesel mnogo k razvoju in veljavi tega specialnega izraza glasbene miselnosti, ki ni zgolj tipično francoska, temveč del splošne muzikalne osnove v čustvenosti in s tem zmožen znatnega razvoja in učinka.

»Manon« v naši prejšnji
uprizoritvi
(K. Vidalijska in
J. Lipušček)

PREGLED DELA V OPERNI SEZONI 1946-47

Operno gledališče v Ljubljani je začelo z rednim delom dne 9. septembra 1946, operna sezona sama pa se je začela dne 19. septembra s predstavo Gotovčevega »Era z onega sveta« in se je zaključila dne 1. julija 1947 s predstavo pod milim nebom na Pogačarjevem trgu: Smetana »Prodana nevesta«. V teku sezone je imela Opera 15 različnih uprizoritev, od tega 13 oper in 2 baletna večera. Izmed oper sta bili 2 krstni predstavi domačih novitet, 1 premiera, 2 novi uprizoritvi in 8 repriz; balet pa je imel 1 premiero in 1 reprizo.

V umetniškem in upravnem osebju je bilo v začetku sezone in med sezono izvršenih nekaj izprememb. Upravnik in dolgoletni ravnatelj Drame Pavel Golia je bil po lastni prošnji upokojen, njegovo mesto je 1. januarja 1947 prevzel novi upravnik SNG Janko Liška. Tajnik Opere Edvard Rebolj je pred koncem sezone postal tehnični šef Opere, na njegovo mesto pa je bil imenovan Pino Muser. Od dirigentov je Samo Hubad ob začetku sezone prestopil k Radiu, Demetrij Žebre pa je pred koncem sezone odšel v Trst. Od solistov sta prekinila angažman Drago Čuden in L. Hussu, med

**PREGLED OPER-
V SEZONI**

Štev.	Komponist (Prevajalec)	Naslov dela	Datum predstave		
			premi- era	nova uprizori- t-v	pono- vitev
1.	I. Gotovac (R. L. Petelinova)	Ero z onega sveta *			19. IX.
2.	G. Puccini (N. Štritof)	Madame Butterfly			21. IX.
3.	G. Verdi — (N. Štritof)	Traviata			22. IX.
4.	B. Smetana (N. Štritof)	Prodana nevesta			28. IX.
5.	J. Offenbach (N. Štritof)	Hoffmannove pripovedke			1. X.
6.	G. Rossini (N. Štritof)	Seviljski brivec			15. X.
7.	A. Dvořák (N. Štritof)	Rusalka			28. X.
8.	G. Puccini (N. Štritof)	La Bohème		10. XI.	
9.	A. P. Borodin (N. Štritof)	Knez Igor			18. IX.
10.	P. J. Čajkovski (N. Štritof)	Pikova dama		8. XII.	
11.	D. Švara	Veronika Deseniška	29. XII.		
12.	M. J. Glinka (S. Samec)	Ivan Susanin	7. III.		
13.	M. Polić	Mati Jugovičev	1. VI.		
14.	F. Lhotka — Mlakar	Vrag na vasi			3. X.
15.	I. Stravinski L. v. Beethoven	Igra kart Prometejeva bitja Tuje prireditve Proslave Predstave sind. podr. SNG	4. V.		

NEGA REPERTOARJA

1946-47.

Dirigent	Režiser	Inscenator	število predstav	Obisk	Opomba
M. Polič	P. Golovin	E. Franz	14	7 272	
D. Žebre D. Švara	H. Leskovšek		16	9.377	
R. Simoniti D. Žebre	E. Frelih	E. Franz	19	11.409	
M. Polič	Polič	V. Skrušny	16	8.758	
D. Žebre	H. Leskovšek	A. Gerlovič	11	5.299	
D. Žebre D. Švara	P. Golovin	E. Franz	26	13.610	
D. Švara	E. Frelih	V. Skrušny	5	5.563	
D. Švara	H. Leskovšek	E. Franz	21	10.424	
D. Švara	P. Golovin	E. Franz	1	458	
D. Žebre D. Švara	H. Leskovšek	M. Pliberšek	11	7.205	
D. Švara	O. Šest	E. Franz	11	7.005	
M. Polič	P. Golovin	V. Žedrinski	16	6.134	
M. Polič	B. Gavella	V. Žedrinski	7	3.851	
M. Polič	P. P. Mlakar	E. Franz	4	2.111	
J. Cipci	P. P. Mlakar	V. Žedrinski	6	3.192	
			2	1.288	
			8	4.677	
			3	2.736	
Skupno:			197	110.469	

letom pa je bil F. Šifrer-Navigin premeščen za profesorja Glasbene akademije v Zagrebu. Ksenija Vidalijeva je imela enoletni študijski dopust.

Vodstvo Opere so ob koncu sezone sestavljali:

ravnatelj: Mirko Polič (obenem dirigent);

dramaturg: Smiljan Samec;

dirigenta: Danilo Švara,
Rado Simoniti;

režiserji: dr. Branko Gavella (v Operi in Drami),
prof. Osip Šest,
ing. Peter Golovin,
Hinko Leskovšek;

koreografa: Pino in Pia Mlakar;

vodja zbora: Jože Hanc;

tajnik Opere: Pino Muser;

tehn. šef Opere: Edvard Rebolj;

arhivar: Vinko Sirnik;

korepetitorji: Mara Breskvarjeva,
Boris Borštnik,
Ciril Eržen,
Milena Trost-Reboljeva (korepetitor in solist).

Kot korepetitor je sodeloval tudi L. M. Škerjanc.

Solistični ansambl so tvorili: Anžlovar Ivo, Banovec Svetozar, Brajnik Miroslav, Bukovec Vilma, Franel Rudolf, Heybal Valerija, Janko Vekoslav, Karlovac Elza, Kogej Mila, Korošec Ladko, Langus Franc, Lipušček Janez, Lupša Friderik, Neuberger Eva, Orel Anton, Patik Maruša, Polajnar Milica, Polič Štefanija, Rebolj-Trost Milena, Sritar-Klemenčič Bogdana, Smerkolj Samo, Štrukelj Slavko, Vidmar Nada, Ziherl Vanda, Otta Ondina.

Poleg rednih članov ansambla so v sezoni nastopali še kot gostje: Jože Gostič — 27 predstav, Zlata Gjungenac — 26 predstav, Julij Betetto — 17 predstav, Drago Čuden — 11 predstav, Oskar Harmoš — 4 predstave, Nenad Lhotka — 6 predstav, N. Vaičeva — 6 predstav; po 1 predstavo pa so peli: M. Borčič, D. Martinis, J. Hanžek, M. Potrato, M. Budikova, E. Hacken, Arta Florescu, Miša Popov, Anton Dermota, Marjan Rus, Pajo Grba, Erna Kržetova in Nuša Španova.

Kot dirigenti so gostovali: Bogo Leskovic 1 krat, Jakov Cipci 6 krat.

Od stalnih dirigentov naše opere so dirigirali: Demetrij Žebre 63 predstav, Mirko Polič 53 predstav, Danilo Švara 47 predstav, Rado Simoniti 26 predstav (vštevši Miklovo Zalo).

Vse predstave v Operi in na Pogačarjevem trgu so imele 110.469 obiskovalcev, tako da znaša povprečni obisk na vsak predstavo 566 obiskovalcev.

Opernega Gledališkega lista je izšlo 12 števil v skupni nakladi 25.000 izvodov. Od tega je bilo prodanih 19.913 izvodov, dolžnostnih in brezplačnih izvodov je bilo 2.263, tako da je bilo razpečanih skupno 22.176 izvodov.

Proslave in posebne prireditve v Opernem gledališču:

Od 4. do 10. X. 1946 gostovanje Moskovskega gledališča Leninskega komsomola (Živi mrtvec, Pod praškimi kostanji, Nora, In tako tudi bo, Vasa Željeznova); 19. X. Proslava osvoboditve Beograda; 7. XI. proslava obletnice Oktobrske revolucije (Vrag na vasi); 18. XI. slavnostna predstava ob I. zasedanju Ustavodajne skupščine LRS 29. XI. slavnostna predstava ob obletnici proglasitve Republike; 14. XII. jubilej 35-letnega umetniškega delovanja Ivana Levarja (Gospoda Glembajevi); 21. I. spominska svečanost ob obletnici smrti V. I. Lenina; 25. I. predstava v čast udarnikom dela (Prodana nevesta); 15. II. jubilej 25-letnega umetniškega delovanja Vekoslava Janka (Traviata); od 10. do 12. III. gostovanje mariborske Drame (Strast pod brest); 24. III. Akademija Ljudske prosvete; 11. IV. recitacijski večer Društva slovenskih književnikov; 17. IV. proslava 10-letnice ustanovitve KPS; 26. IV. proslava obletnice ustanovitve OF; 9. V. slavnostna predstava ob obletnici praške vstaje (Rusalka); 1. VI. jubilej 35-letnega umetniškega delovanja Mirka Poliča (krstna predstava »Majke Jugovičev«).

MANON

(Vsebina)

Dejanje, ki je zgoščeno ob Parizu, zajema usodo mladega dekleta, ki jo je hrepenenje gnalo v sredino življenja in jo pustilo v njem propasti.

Prvo dejanje

Prva slika. Poštni voz se ustavi ob neki gostilni v Amiensu. Potniki izstopajo, da se okrepčajo, in med njimi izstopi tudi mlado dekle, vse neokretno in življenja nevajeno. Mlada Manon je, ki so jo pošiljali v samostan. Pred gostilno naleti na svojega bratranca, ki jo radostno pozdravi in hiti, da uredi njeno prtljago. Medtem

Zlata Gjungenac je ponovno članica
ljubljske Opere
(»Madam Butterfly«,
Gjungenac — Lipušček)

se ji približa postarni Guillot, ki ga je mikala lepota mladega dekleta ter jo skuša nerodno in zaman pridobiti. Toda družba, ki jo Manon na daleč opazuje, ji s svojo eleganco in veselostjo vendar vzbudi tiha hrepenenja in izpodmika njeno samostansko razpoloženje. Tedaj se ustavi pred gostilno Chevalier des Grieux, ki je zamudil brzi poštni voz in slabe volje razmišlja, kaj bi. Ko pa zagleda samotno dekle na klopi in se ujame v njene globoke oči, ga v hipu prevzame gorko čustvo, da se ji približa. A tudi Manon je lepota neznanega mladca prevzela in tako je zažarela in vzkipela mlada ljubezen. Z obeti blestečega in srečnega življenja je des Grieux omamil neizkušeno mladost, dekle se mu je predalo v objem in mu slepo sledilo v Pariz.

Drugo dejanje

Druga slika. Udoben dom Chevaliera des Grieuxa in v njem razkošje mlade sreče dveh ljubečih src. Manon je srečna ob ljubezni svojega dragega, čeprav jo vedno znova potihem vabi prelest širokega velikomestnega življenja. Tudi des Grieux je radosten ob svoji ljubici, moti ga edinole zavest, da ves ta ljubavni opoj tihega življenja ne bo mogel biti trajen. In ta nemir je bil kot nezavestna slutnja. Oče, grof des Grieux, je izvedel za nečastno življenje svojega sina in po njegovem naročilu sta ga izvabila ter odpeljala nasilno iz toplega gnezda Guillot in Bretigny.

Rudolf Francel
poje prvič des Grieuxa

Tretje dejanje

Tretja slika. Velika ljudska slavnost. Priredil jo je Guillot na čast češčeni in oboževani pariški krasotici — Manon. Manon prihaja vsa omamna in zapeljiva v spremstvu svojega novega ljubimca Bretignyja. Vsa je ognjena in prešerna v svoji kipeči mladosti in sama nazdravlja užitkom mladih let. Toda kljub polni kupi življenja spi prva ljubezen še vedno v njenem sreću. In ko izve posredno od starega grofa des Grieuxa, da je njegov sin v zdvojenosti nad življenjsko srečo stopil v svečeniški poklic, jo prejšnja ljubezen v sreću tako zaboli, da zbeži od slavlja poiskat svojo prvo ljubezen.

Četrta slika. Preddvor cerkve v St. Sulpice, kjer opravlja svečeniško službo bivši Chevalier des Grieux. Občinstvo odhaja iz cerkve in zlasti dame so vse zamaknjene v čudovit govorniški dar mladega svečenika. Manon prispe in poprosi cerkovnika, da pokliče svečenika des Grieuxa. Slednji prihaja; a ko zagleda svojo nekdanko ljubico, se ji odločno upre. Toda Manon je zastavila vse svoje mlade čare in z opredajočo zapeljivostjo omami des Grieuxa, da se znova preda svoji nekdanji ljubezni.

Četrto dejanje

Peta slika. Hotel v Transsylvaniji. V dvorani je zbrana družba in se mami z različno zabavo, ponajveč s hazardiranjem.

Drago Čuden poje prvič des Grieuxa

Med to družbo se pojavita tudi Chevalier des Grieux in lepa Manon, ki ju je združila zopet oživiljena ljubezen; vendar prilike niso več nekdanje. Grof des Grieux je sinu vsled nečastnega početja odmaknil roko in tako je legla stiska in pomanjkanje nanj in na njegovo ljubico. V dvorani je tudi gardist Lescaut, ki podpihuje mladega des Grieuxa, naj poskusi priti z igro do gmotnih sredstev; des Grieux se vda in igra z Guillotom. Sreča je na njegovi strani. Guillot izgublja in končno razdivljan obdolži Chevaliera sleparije. Vname se prepir. Skrivaj dá Guillot iz maščevalnosti poklicati policijo, ki vdre v prostore. Z njo pa je prišel tudi oče des Grieux, ki dá odpeljati sina in Manon. Toda vso težo greha in zablode mora prevzeti nase mlada Manon, ki jo kot izgubljenko obsodijo v pregnanstvo.

Šesta slika. Cesta proti Le Havru. Med drugimi izgnanci vodi po njej straža tudi mlado Manon. Toda des Grieux svoje drage ni zapustil. Ob cesti čaka nanjo, da bi pobegnil z njo iz teh bridkih težav v boljše življenje. Bratranec Lescaut je podkupil stražo in kmalu se pojavi bedna Manon in pade svojemu dragemu v naročje. Dvoje src se je zopet združilo in hoče stran, gnano še vedno od mladega hrepenenja v boljši svet. Toda življenje je v svojih skrajnostih izpodjedalo mladi Manon življenjsko silo in namesto z dragim v novo, lepšo ljubezen, povede smrt izmučeno Manon iz naročja dragega v mir večnega domovanja.

ODRSKI REALIZEM IN REŽIJA

Zagrebski Gledališki list objavlja kot rezultat konference med tamkajšnjim Oddelkom za tisk in predstavniki gledališča nekaj ugotovitev, ki jih prinašamo v izvečku. Vodstvo zagrebskega gledališča pravi:

Pot, odrskega realizma, po katerem smo začeli hoditi, bomo nadaljevali. V čem je problem? Idealno bi bilo, če bi mogli zmanjšati število del v repertoarju, kakor delajo moskovska gledališča, s čimer bi pridobili več časa za njihov študij. V Moskvi postavljajo nekatera gledališča največ dvojce ali troje del na repertoar v sezoni, in torej lahko vsakemu delu posvetijo mnogo več pozornosti. Tako delo je pri nas gotovo nemogoče. V Zagrebu imamo gledališče, ki mora ustrezati vsem potrebam občinstva, in če bi naštudirali le tako malo del, ne bi mogli izvršiti naloge, ki je pred nas postavljena.

Pri delu za razvoj sodobnega odrskega realizma imamo težave. Z novim delovnim načinom je treba prodirati postopoma. Tega morda ne bo opaziti v prvi, drugi ali tretji sezoni, čeprav se mnogo trudimo delati po sistemu Stanislavskega, in čeprav vodstvo gledališča teži k temu, da bi povsem uvedlo ta novi način dela.

Prejšnjo sezono je bilo opaziti — in to nam je dragocen napotek — da ni dovolj le hoteti in zahtevati od režiserjev in članov, naj delajo po novem načinu. Potrebno je izvesti strokovno izobrazbo novih kadrov in jo iz temelja preokreniti. Potrebno je začeti delati na povsem nov način. Vsled tega posvečamo mnogo več pažnje strokovni izobrazbi kadrov in samim pripravam za vsako uprizoritev. V zvezi s tem smo sklenili stvoriti krožke, kjer se bo čitala strokovna literatura. Dviganje novih kadrov igralcev, pevcev in

ostalnih strok je problem, s katerim imamo največ skrbi, in za čigar rešitev iščemo pravo pot.

Najvažnejše in še vedno odprto je vprašanje režiserskega kadra, ki bi se moral povečati. V naši državi še ni režiserske šole. Po dosedanjih vesteh obstaja namera, da bodo osnovali v Beogradu akademijo za odrsko umetnost, kjer se bodo strokovno izobraževali tudi režiserji.

Nova metoda v režiserskem delu, ki jo bomo vpeljali v bodoči sezoni, je v tem, da bo režiser najprvo delo proučil in izdelal referat z načrtom dela. Ta načrt bo razložil na seji umetniškega vodstva. Tu bomo vsak načrt podrobno razčlenili, nakar bo dovolj časa in možnosti, da bomo določene stvari izpremenili. Prav tako bo tudi scenograf izdelal najprej osnovno skico za inscenacijo, na podlagi katere bomo prediskutirali njegovo zamisel. Nato bo režiser ali celo sam avtor, če je domač pisatelj, prečital delo. Režiser obrazloži ansamblu načrt uprizoritve, o čemer se nato stvarno razpravlja. Ansambel ne more menjati glavnih osnov uprizoritve, kajti to je koncepcija, ki jo je odobrilo umetniško vodstvo. Igralci lahko z ozirom na svojo vlogo stavljajo pripombe in predlagajo neke modifikacije. Po skupnem čitanju in diskusiji bomo prešli na delo po načrtu. V tem načrtu je obsežen režiserjev koledar. Režiser ve za vsako delo, koliko vaj bo potreboval in koliko časa za študij vsakega dela. Najprej ima vrsto bralnih vaj pri mizi, nato sledijo aranžirke, t. j. vaje za postavljanje situacij, nato zasebno delo z vsakim igralcem v izgrajevanju njegovega značaja, šele nato pride do odrskih vaj, kjer uprizoritev polagoma dobi obrise, kakor jih je režiser določil. Temu sledi poizkusno kostumiranje in maskiranje, nato poizkusi z odrskimi efekti, zatem tehnične vaje z vsemi dekoracijami, pohištvom itd. Vmes bo še ponovna bralna vaja v dvorani, nakar slede glavne vaje. Praviloma bosta dve generalni vaji, ki bosta potekali kakor predstava. Končno pride do premiere. Režiserjevo delo pa s tem še ni končano: tudi po premieri mora prisostvovati vsaki predstavi in paziti, da izvedba ostane vedno na višini. V nasprotnem slučaju bodo tudi po premieri potrebne vaje.

Iz vsega tega sledi, da je delo režiserja najodgovornejše umetniško delo, in da leži na režiserju vsa odgovornost uprizoritve. S tem pa ni zmanjšana umetniška odgovornost vsakega igralca in vsega ansambla, ki je prav pri takem načinu dela že od začetka vključen v kolektivno ustvarjanje, kateremu doprinaša svoj delež. Po pravici smemo verovati in predvidevati, da bo tako vsestransko, predano in zavestno delo rodilo tiste rezultate, za katerimi teži zagrebška Drama.

REPERTOARNI NAČRT OPERE V SEZONI 1947-48

V sezoni 1947-48 bo črpala Opera svoj repertoar iz naslednji del:

Nove uprizoritve:

Čajkovski	»Eygenij Onjegin«
Janaček	»Jenufa«
Kozina	»Ekvinokcij«
Mozart	»Figarova svatba«
Beethoven	»Fidelio«
Donizeti	»Don Pasquale«
Bizet	»Carmen«
Massenet	»Manon«
Puccini	»Tosca«

Ponovitve:

Švara	»Veronika Deseniška«
Polič	»Mati Jugovičev«
Gotovac	»Ero z onega sveta«
Borodin	»Knez Igor«
Čajkovski	»Pikova dama«
Glinka	»Ivan Susanin«
Dvořak	»Rusalka«
Rossini	»Seviljski brivec«
Puccini	»La Bohème«
Puccini	»Madame Butterfly«

Balet:

P. in P. Mlakar	»Mala balerina«
P. in P. Mlakar	»Folklorna baletna suita«
Ravel	»Bolero«
Chopin	»Silfide«
Lhotka — Mlakar	»Vrag na vasi«
Stravinski	»Igra kart«
Beethoven	»Prometejeva bitja«

OPERNE ZANIMIVOSTI

Zagrebska Opera bo v bodoči sezoni uprizorila v Velikem gledališču: Verdijevega »Trubadurja«, Offenbachove »Hoffmannove pripovedke«, Konjevičevo »Koštano«, Mozartovega »Don Juana« in še 1 izmed domačih oper, ki bo še naknadno izbrana. Ob koncu sezone bodo pod milim nebom v Maksimiru uprizorili Dvořakovo »Rusalko«. Balet bo postavil Asafjeva »Bahčisarajski vodomet«, Hačaturjanovo »Gajane« ali Prokofjeva »Romeo in Julija. V Velikem gledališču bodo uprizorili tudi glasbeno komedijo Aleksandrova »Svatba v Malinovki« in Tijardovičevo »Malo Floramye«. Malo gledališče bo uprizorilo Donizettijeve »Kapljice za ljubezen« in Hervéjevo klasično opereto »Mamselle Nitouche«. Operni in baletni repertoar iz lanske sezone bo zagrebsko gledališče ponovilo skoraj v celoti.

Beograjska Opera bo uprizorila: Musorgskega »Borisa Godunova«, Dvořakovo »Rusalko«, Donizettijevega »Don Pasquala«, Bizetovo »Carmen«, Verdijevo »Aido«, Prokofjeva »Duenjo« in Massenetovo »Manon«. Balet bo postavil Hrističevo »Ohridsko legendo«. Delibesovo »Kopelijo«, Stravinskega »Petruško« in Hačaturjanovo »Gajane«.

Bratislavska Opera bo imela v letošnji sezoni na sporedu tudi Konjevičevo »Koštano«. Razen tega bo uprizorila še Rimskega-Korsakova »Sneguročko«, Dvořakovo »Vrag in Katra«, Massenetovega »Don Kihota«, Musorgskega »Soročinski sejem« in Weinbergerjevega »Švando dudaka«.

Ob proslavi 800 letnice Moskve sta bili v moskovskih gledaliških premieri dveh novih sovjetskih oper, in sicer »Ljuba Jarova«, za katero je napisan libreto po istoimenski drami pisatelja K. Trenjeva, glasbo pa je napisal komponist V. Euka. Libreto obravnava snov iz sodobnega sovjetskega življenja. Premiera je bila v gledališču Stanislavskega in Nemiroviča-Dančenka.

Gledališče K. S. Stanislavskega pa je ob isti priliki imelo premiero opere V. Krjukova »Dmitrij Donski«. Dejanje opere slika, kako je v septembru l. 1380. slavni moskovski knez Dmitrij Donski z rusko vojsko v bitki na Kulikovem polju porazil Tatare. Dramatični konflikt opere se razvija ob Dmitrijevi borbi s knezi za zedinjenje ruskega ljudstva za boj s sovražnikom. Libreto je napisal G. Kristi.

Moskovsko Veliko gledališče je na dan prestolničnega praznika začelo operno sezono z uprizoritvijo Glinkove opere »Ivan Susanin«. V podružnici Velikega gledališča pa so uprizorili balet A. Krejna »Hči naroda«.